

THE INTERVIEW AS A RESEARCH METHOD – ADVANTAGES AND CHALLENGES ¹

Abstract: The article considers the interview as an empirical research method. In particular, the development of questions for an interview for the purposes of a dissertation related to the problems of scientific communication and mobility of scholars is presented.

Author information:

Zhana Gancheva

ULSIT, Sofia

✉ jana.gancheva@gmail.com

🌐 Bulgaria

Keywords:

interview, research method, scientific communication, mobility of scholars

1. Същност на интервюто като изследователски метод

Интервюто е един от най-често използваните научни методи за получаване на първична емпирична информация от респонденти относно изучаван обект. Методът на интервюто се прилага най-често в следните области: медицина и психиатрия (медицинско или клинично интервю); журналистика (журналистическо интервю); психология (психологическо интервю); социология (социологическо интервю). Като цяло, той е широко използван в социалните и други хуманитарни науки.

Интервюто в социалните науки се различава коренно от интервютата в други предметни области, като журналистика и медицина. Социалните науки в течение на времето са си изработили строги методологически подходи и методически изисквания към интервюто, за да могат да постигнат изследователските си цели с помощта на този инструмент. Според тези методически изисквания се определят стриктно: целите и задачите на интервюто; предметът на изследването; броят и типът на интервюираните; кръгът от въпроси и др.

В зависимост от вида на изследването и неговите цели и задачи в социалните науки са се оформили *шест основни вида интервюта*. Три от тях са пределно стандартизирани и съставят общ клас, наречен **стандартизирано интервю**. Те се отнасят към *количествените научни методи*. Ето трите вида стандартизирано интервю: 1) стандартизирано интервю „лице-в-лице“ („Face-to-face interview“ или „Paper and pencil interview“); 2) стандартизирано интервю по телефона („Computer assisted telephone interview“) и 3) стандартизирано интервю с компютър („Computer assisted personal interview“). Разновидностите на **нестандартизираното интервю** са неформализирани и се отнасят към *качествените научни методи*, или т.нар. топла социология. Това са: 1) дълбочинно интервю (In-depth interview); 2) повествователно интервю (Narrative interview); 3) полуструктурирано интервю (Semi-structured interview). Полуструктурираното интервю е качествен метод, но по отношение на стандартизирането си е междинно между

¹ Статията се издава по проект КП 06 ОПР 05/6 към ФНИ.

количествените и качествените методи. За изработването на всеки от изброените видове интервюта съществуват подробни методически наръчници.²

2. Интервюто като комуникация между изследователя и респондента

Като технология интервюто протича под формата на научноизследователска и междуличностна комуникация между изследователя и респондента. Параметрите на интервюто – комуникативна ситуация, вид и съдържание на въпросите, цел и задачи на изследването, начин на записване на интервюто – са предварително определени от изследователя. В някои случаи изследователят разработва параметрите на интервюто, а самото провеждане се осъществява от специално подготвени интервюери. Това се прилага обикновено при стандартизираните интервюта. В други случаи, най-често при нестандартизираните интервюта, самият изследовател влиза в ролята на интервюиращ.

При всички случаи обаче при метода на интервюто в социологическите науки се съчетават строгостта на методическата рамка на интервюто, от една страна, и непредвидимостта и уникалността на междуличностното общуване между интервюиран и интервюиращ, от друга. Това междуличностно общуване се влияе от социални, психологически, професионални и други фактори и придава персонализиран аспект на интервюто.³

При стандартизирания тип интервю се създава максимално уеднаквен модел на осъществяването му и информацията, получена от него, във вид на електронни записи, е готова за систематизиране и анализ според изследователската задача.

3. Стандартизирано телефонно интервю

Стандартизираното телефонно интервю (както и стандартизираното интервю с компютър) все повече изместват традиционното и все още най-разпространено интервю „лице в лице“. Сред причините за това са: все по-трудната достъпност до респондентите поради урбанизацията и повишената физическа мобилност на хората; а днес – и ситуацията на пандемия от COVID-19, при която в глобален мащаб от държавните власти са въведени извънредни условия на задължителна или препоръчителна социална изолация/дистанция. За разлика от интервюто с компютър, което изисква по-висок жизнен стандарт и известна компютърна грамотност (тук изпъква проблемът за дигиталното неравенство), телефонното интервю е по-достъпно и по-лесно осъществимо технически. Стандартизираното телефонно интервю обикновено се използва в социологията като *спомагателен метод* към друг научен метод поради следните си особености: подходящо е за събиране на информация по определени първоначални, единични нагласи поради ограничения брой (до 10) въпроси и по-опростения им вид, за да бъдат възприети слухово; ограничената препоръчвана продължителност (до 15 минути).⁴

4. Съставяне на въпросите на интервюто

Един от предметите на дебат на методолозите е по отношение на избора на отворени или затворени въпроси в интервюто. Този избор зависи в крайна сметка от целите на изследването и от характера на търсената информация – дали се изследват количествени данни, или мнения, ценности, мотиви, оценки, прогнози. В практиката в България сравнително често се използват отворените отговори в интервюто. Основните случаи са: 1) трябва да се определят знанията на респондента по проблема; 2) проблемът е нов и не може да се предвиди в каква посока ще

² Ченгелова, Емилия. (2016) Интервюто в социалните науки. София: Омда, с. 10 – 15, 27 – 29, 50, 60, 300 – 315.

³ Пак там. Повече виж McLeod, Saul. The Interview Research Method, <https://www.simplypsychology.org/interviews.html>, 2014, последно посетен на 19.07.2020.

⁴ Ченгелова, Емилия. (2016) Интервюто в социалните науки, с. 10 – 15, 27 – 29, 50, 60, 300 – 315.

протече мисълта на респондента; 3) има опасност от изкривяване на отговорите поради ограничения брой предзададени отговори.⁵

Отворените въпроси дават възможност на респондента да разгърне напълно своето мнение съдържателно и да го структурира по начин, който намери за добре. Недостатък на отворените отговори, освен по-трудното им анализиране, е опасността респондентът да не разбере правилно въпроса или да отговори в посока/аспект, различни от нуждата на изследването. Ето защо изследователят трябва да се стреми въпросите му да бъдат максимално ясни и адекватни на експертното и образователното ниво на интервюирания. Въпреки това винаги трябва да се очакват многообразни отговори от различните респонденти и това да се приема не за недостатък, а за възможност за изграждане на полифонична, многофасетъчна картина на проблема.

5. Мотиви на респондентите за участие в интервюто

Сравнително по-малко разглеждан въпрос при цялостната подготовка на изследователя за интервюто е как да мотивира евентуалните респонденти: 1) да се съгласят да участват в интервюто; 2) да имат готовност да разсъждават по дадения въпрос и да споделят информация, знание; 3) да отговарят адекватно, тоест откровено и според професионалната си експертиза и личния си опит. Обобщено, мотивирането на бъдещия респондент означава целта на изследователя да се превърне и в негова цел. За разлика от обичайната междуличностна комуникация тук интервюираният не притежава априори потребност да общува (отговаря) по необходимата на изследователя тема.

Съгласието или несъгласието на избрания за респондент да участва, зависи от различни фактори, сред които: отношението му по принцип към такъв тип социологически инструменти; отношението му към темата на интервюто; отношението му към начина (ситуацията) на провеждане на интервюто; отношението му към личността на интервюиращия. Най-важен фактор за съгласието на поканения за интервю да откликне обаче са въпросите – както тяхната форма (затворени или отворени), така и тяхното съдържание (темата). При отворените отговори се предполага способност за: познаване на материята; добро езиково формулиране на мислите; гладък изказ на книжовен език, правилно произношение. По-взискателните към себе си или стеснителни респонденти, ако имат колебания в самооценката си по някой от тези показатели, може да откажат да участват, за да „не се изложат“. Други пък може да сметнат, че ще се справят с отворените отговори, но това ще им коства усилия, които не са мотивирани или нямат възможност да вложат.

Не по-малко важен от въпроса за нежелания да се включи в интервюто, е този за охотно участващия, но недаващ достоверни (откровени) отговори. Отворените въпроси също като затворените не изключват отговорите да не отговарят на истината. Причините може да са най-различни: желание за самопредставяне в по-добра (според респондента) светлина; прикриване на неразбиране на въпроса; липса на мнение по въпроса и формирането му според реакциите и допълнителните въпроси на интервюиращия и др.⁶

6. Ролята на интервюиращия

За да мотивира поканените за респонденти да се включат в интервюто и да отговарят максимално откровено и адекватно, интервюиращият трябва да ги предразположи както преди интервюто, така и по време на провеждането му. Основната цел е респондентът да бъде убеден, че интервюто не го заплашва с нищо (поставяне в неудобна ситуация, „излагане“, губене на време, унижаване поради незнание и др.), а напротив – ще бъде едно приятно преживяване за

⁵ Пак там. Повече виж **McLeod**, Saul. *The Interview Research Method*.

⁶ **Ченгелова**, Емилия. (2016) *Интервюто в социалните науки*, с. 10 – 15, 27 – 29, 50, 60, 300 – 315.

него, което ще донесе полза за науката и същевременно ще изиграе роля за интелектуалното израстване на личността му чрез самопознанието, получено в резултат на интервюто. През цялото време интервюиращият следва да бъде подкрепящ и окуражаващ спрямо респондента.

7. Изработване на интервю към дисертация на тема „Комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените“

Илюстрация на гореказаното по отношение на интервюто като научноизследователски метод е интервю, изработено от авторката на тази статия като спомагателен инструмент в емпиричната (приносната) част на дисертацията ѝ „*Комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените*“ за получаване на образователна и научна степен „доктор“ по специалността „Наукознание“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), София. Формулираната в Концепцията на дисертацията *цел* е „Да се синтезира, представи и обоснове пораждащ концептуален комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените“.

За постигане на целта авторката си поставя следните *задачи*:

1. Преглед на българската и международната литература в областта на наукознанието и анализ на базовите науковедски понятия с акцент върху научната комуникация и мобилността на учените, както и тяхната взаимовръзка.
2. Анализ на проблема за мобилността на учените – физическа и виртуална, диахронно и синхронно. Посочване на актуалните проблеми и перспективи.
3. Анализ на проблема за научната комуникация в различните ѝ аспекти – диахронно и синхронно, от гледна точка на нейното съдържание и форми. Очертаване на новите хоризонти и предизвикателства пред трансфера на научни знания.
4. Представяне на научната комуникация в условията на съвременната академична мобилност, включително в ситуацията на пандемия от COVID-19.
5. Научна емпирична диагностика на предложената хипотеза за влиянието на съвременния тип академична мобилност върху научната комуникация.
6. Представяне на модел за осъществяването на научна комуникация при мобилност на учените.

Обект на изследването е съвременната обширна по обем и разнообразна по вид, съдържание и прояви мобилност на учените.

Предмет на изследването е трансферът на знания (научната комуникация) в условията на тази засилена и динамична академична мобилност.

Въз основа на анализа на теоретичните постановки по темата на дисертацията, е предложена следната *хипотеза*: „Повишаването на академичната мобилност на учения довежда до повишаване на ефективността на неговата научна комуникация (трансфера на знания)“.

Под „ефективност на научната комуникация“ се има предвид нейната резултатност, продуктивност. Това означава, че основен критерий за потвърждаване или отхвърляне на хипотезата ще бъде научната продуктивност – измерена главно като научна продукция.

И така, интервюто е разработено с цел да потвърди или да отхвърли тази хипотезата на изследването и е един от методологическите инструменти за изпълнение на задачите и целта на дисертационния труд. Останалите инструменти са интервю, контент-анализ и др.

Интервюто към посочения дисертационен труд се предвижда да обхване общо 10 – 12 учени от УниБИТ и от проекта на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“: „Християнското и културното и историческото наследство на Северозападна България – стратегии за съхраняване и транслиране на локални идентичности“ (договор № ОПР 05-6 от 12/2018 г.), в който проект авторката на тази статия е пълноправен участник. Подборът на

респондентите е насочен към учени с теоретичен, практически и/или административен опит в областта на мобилността на учените, научната комуникация и научната продуктивност.

Подборът на респондентите сред работещите в цитираните научни звена е логичен по следните причини: докторантката е обвързана образователно и научно с двата университета, както и с конкретните им научни звена; резултатите от изследването биха били изключително полезни за работата на тези научни институции и ще станат част от научната им продукция; респондентите са с висока научна експертиза и богат практически опит по изследвания проблем; респондентите имат голям опит с участие в подобни форми на научно изследване.

Посочената цел на интервюто – да спомогне за потвърждаването или отхвърлянето на хипотезата, формулирана в дисертацията, предопредели и *структурата, начина на провеждане и съдържанието на интервюто*.

Структура: интервюто се състои от 5 отворени въпроса. Сравнително неголемият брой на въпросите е избран поради тяхното съдържание – те са сложни като материя и дават възможност за по-богата интерпретация, тоест предполагат по-обширно изложение. При апробирането на интервюто се установи, че отговарянето на тези въпроси отнема 12 – 15 минути, което е точно в горната граница на препоръчаната дължина на интервю.

Отвореният тип на въпросите е избран по следните причини: 1) ролята на интервюто като спомагателен метод към метода на анкетата в тази дисертация; 2) сложността на материята, която трудно би се поместила в затворени въпроси; 3) желанието на изследователката да допълни и разгърне тематиката от анкетата на едно по-софистицирано ниво; 4) подбора на респондентите на интервюто – утвърдени учени с висока експертиза по тематиката и/или с емпиричен, административен професионален опит по нея. Интервюиращият не се намесва по време на отговарянето на въпросите, а задава допълнителен въпрос в края на интервюто. Това е с цел да не се разводнява и удължава интервюто и да не се усложнява допълнително и без това трудната му за анализиране форма. Намеса на интервюиращия ще има единствено ако има нужда респондентът да бъде подкрепен с уточнение или окуражаване. Като се имат предвид характеристиките на респондентите обаче – учени с изключително богат опит във вербалната комуникация по сложни проблеми, – е малко вероятно те да имат нужда от такава помощ. Последният въпрос е еднотипен за всички респонденти и иска кратък отговор – своеобразно обобщение на казаното в интервюто.

Начинът на провеждане на интервюто първоначално беше замислен да бъде от типа „лице в лице“, тъй като той би дал най-богата представа не само за вербалната, но и за невербалната реакция на респондентите и като цяло – заради по-голямата си интерактивност. Поради пандемията от COVID-19 обаче изследователката реши да проведе интервюта по телефона, като ги записва и след това ги транскрибира. Транскрибираният текст ще се изпраща за одобрение от респондента и след това ще се включва без промени в текста на дисертацията, заедно с името на респондента и кратката му професионална визитка, подготвена от него според зададена от изследователката матрица.

По този начин ще се избегне както рискът за здравето на интервюираните и интервюиращия, така и притеснението на двамата от този риск, което би провалило интервюто като приятно и ползотворно преживяване.

Съдържанието на интервюто също е подчинено на целта и задачите на дисертацията и по-конкретно – на задачата да се потвърди или отхвърли хипотезата. Засегнати са сложни въпроси – различни аспекти на научната комуникация и научната продуктивност в условията на засилена мобилност на учените (физическа и виртуална); оценка на тази проблематика в условията на пандемия от COVID-19 и прогнозиране на бъдещото развитие на тази проблематика. Поради комплицираността на въпросите те се изпращат предварително по имейл на бъдещия респондент. В същия имейл – покана за участие, е дадено разяснение за целите и начина на провеждане на интервюто, както и за начина на използване на получената

информация в дисертацията. По този начин предоставянето на въпросите играе двойка роля: 1) да мотивира за участие в интервюто (като елиминира неизвестността; илюстрира целта на интервюто; предизвика интерес с нестандартните въпроси, провокиращи размисъл и даващи възможност за добра самоизява и самоопознаване) и 2) да подготви за участие в интервюто (като създаде необходимата настройка по темата; даде време за размисъл и изграждане на мнение, оценка; предостави възможност за обмисляне на вербалното формулиране на отговорите, на тяхното структуриране).

8. Съдържание на интервюто към дисертация на тема „Комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените“

Както вече беше посочено по-горе, интервюто, разработено от авторката на настоящата статия към дисертацията ѝ на тема „Комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените“, съдържа 5 въпроса. Тяхната структура е сравнително сложна, което отразява сложната проблематика, върху която насочват вниманието. По-долу е представен кратък анализ на: 1) структурата; 2) съдържанието; 3) целите на всеки от зададените въпроси.

Въпрос 1

Първият въпрос се състои от *три изречения*. *Първото изречение* представлява плавно въвеждане в проблема с помощта на широко познат цитат от известна личност, български национален герой. По този начин се създава комуникационен комфорт за респондента – стъпва се на нещо познато, и същевременно вниманието му е провокирано – у него се създава любопитство как този цитат ще бъде свързан с темата на разговора. Функцията на второто изречение е на преход, „мост“ между първото и третото. В него цитираните в първото изречение думи се поставят в контекста: 1) на съвременността; 2) на проблематиката на интервюто. Пред респондента се разкрива очакваната от него при първото изречение връзка с обсъжданата проблематика. Целта е той да се настрои мисловно и да се фокусира върху белезите на изключително динамичната съвременност. *Третото изречение* е вече директно зададен въпрос, в който се свързват нишките от първите две изречения (взаимодействието между времето и човека като обекти и субекти; белезите на днешното динамично време), за да се постави изследователският проблем за способността на учения във време на засилена мобилност да формира свой успешен начин за обмяна и създаване на научно знание. Формата на въпроса съзнателно не предполага положителен отговор, а дава възможност за многопосочен поглед върху така поставения проблем. Богатият контекст, в който е поставен въпросът, дава свобода на мисълта и същевременно ясно и недвусмислено е поставен проблемът, на който се очаква отговор.

Въпрос 2

Вторият въпрос също се състои от *три изречения*. Структурата и функциите на им са подобни на тези в първия въпрос. *Първото изречение* представлява въведение в проблема за мобилността с помощта на предадена в свободен текст теза на известен български учен. То съдържа специфичната авторова терминология, свързана с проблема. Целта е респондентът да се настрои да разсъждава научно върху мобилността. Второто изречение отново играе ролята на „мост“, плавен преход между тезата на посочения автор и представянето на собствено мнение по въпроса. То допълва тезата на автора, като този път е даден и цитат. Така се постигат две цели: респондентът си доизяснява мисълта на посочения автор; и вече познавайки структурата на първия въпрос, е в очакване на прякото питане. *Третото изречение* е директният въпрос към респондента. По форма изречението съдържа всъщност два последователни въпроса: 1) питане за съществуването в живота на респондента на явлениято, свързано с мобилността, което е посочено в тезата на цитирания автор; 2) питане как това

присъствие/неприсъствие на явлението се отразява върху научната продуктивност на респондента. По този начин отново целенасочено са свързани нишките от първите две изречения – за мобилността, с личния професионален опит и самопознание, с научната продуктивност. Целта е да се отговори на изследователския проблем за връзката между мобилността на учения и научната му продуктивност.

При този въпрос богатият и провокиращ мисълта, но по-специализиран контекст дава възможност за по-експертен тип разсъждения и за самонаблюдение, самооценка.

Въпрос 3

Третият въпрос се състои от *две изречения*, като структурата е подобна на тази при първите два въпроса. *Първото изречение* тук играе едновременно ролята на първото и второто изречение в предходните въпроси – функцията му е: 1) да осъществи плавно въвеждане в проблема за научната комуникация и научното творчество и 2) да направи преход към същинския въпрос. Ето защо в това изречение откриваме и цитат от известна личност, и препращане към темата за размисъл, като връзката между двете е маркирана с думата „перифразираме“ в самото начало на изречението. С това се целят заинтригуване на респондента и активизиране на мисълта му в посока да разсъждава нестандартно, но фокусирано върху поставения проблем. *Второто изречение* е прекият въпрос, като по форма то отново има сложна конструкция – включва два последователни въпроса: 1) за съгласие или не с посочената хипотетична ситуация, маркирана с израза „Ако перифразираме“; 2) за оценка на тази хипотетична ситуация съобразно съвременния тип научна комуникация. Отново във въпроса е избягнато предпоставянето на определен отговор, за да се даде възможност на респондента да сподели свободно своето мнение. Целта е да се отговори на изследователския въпрос за начина на научна комуникация в днешното динамично време.

Въпрос 4

Четвъртият въпрос се отличава до известна степен от първите три. Структурно и съдържателно той изглежда „по-лесен“, тъй като при него липсват позовавания на друг автор и сложни преходи между изреченията. Всъщност обаче това е ключовият въпрос на интервюто и неслучайно той е поставен малко след средата, след „загряването“ с относително по-абстрактните първи три въпроса. По същество той цели отговор на изследователски въпрос, съвпадащ с темата на дисертацията – за комуникативния модел на трансфер на знания при мобилност на учените. Разбира се, не е попитано пряко относно дисертацията, а въпросът е поставен във връзка с личния професионален и педагогически опит на респондента. Въпросът се състои от *две изречения*. *Първото изречение* е същинският въпрос, който изисква експертното мнение на респондента. Този въпрос е зададен донякъде индиректно и нестандартно – не се пита за изградения, използвания, полезния, харесвания, одобрявания и т.н. модел на комуникация, а за препоръчвания на обучаемите и по-младите учени модел. Тук се разчита, че професионалната експертиза, колегиалността и педагогическата отговорност мотивират респондента да препоръчва на обучаемите най-добрия според него модел. По този начин ще се получи отговор, в максимална степен отразяващ оценката на респондента по проблема. *Второто изречение* допълва първото, като акцентира върху аспекта на вдъхновяването, за разлика от първия въпрос, който акцентира върху рационалното „препоръчване“. Получава се цялостна картина на ролята на преподавателя и наставника/ментора – той споделя рационално знание, но и вдъхновява.

Въпрос 5

Последният въпрос има структура, сходна на тази на третия въпрос – опростена модификация на структурата на първия и втория въпрос. Той се състои от *две изречения*, като

първото изречение съдържа цитат от международна публична личност и има функцията да постави проблема за размисъл и същевременно представлява въведение към същинския въпрос. *Второто изречение* е същинският въпрос и той е в пряка връзка с цитираната в първото изречение теза на публична личност. За разлика от първия, втория и третия въпрос, където беше дадена свобода на респондента да се съгласи или да не се съгласи с цитираното мнение, тук се предполага, че съществуването на промените, за които се говори, не подлежи на съмнение, тъй като те са видими в реалния живот около нас. Ето защо от респондента директно се иска също като цитираната личност да направи прогноза, но специално за научната област, където той има експертиза и професионален опит. Въпросът дава възможност да се отговори в различни перспективи и мащаби – за глобалната наука, за научните звена, в които е ангажиран професионално ученият, и за самия себе си. Целта е да се отговори на изследователския въпрос как ситуацията на пандемия от COVID-19 ще промени научната работа. Имплицитно се има предвид, че тази ситуация се отразява най-пряко и интензивно върху мобилността на учените – физическа и виртуална, и върху тяхната комуникация. Следователно се очаква отговорът да засегне тези проблеми, което е и целта на интервюто.

Не само структурата и съдържанието на всеки от въпросите, но и подредбата на въпросите и тяхната взаимна свързаност са съобразени с целите на дисертацията. Първите три въпроса са със сходна структура и започват с цитиране на известна личност. На първо място е поставен въпросът, включващ широко популярен цитат от български национален герой, което предразполага респондента да се чувства уверен въпреки сложния сам по себе си проблем, който се дискутира. Така се осъществява спокойно навлизане в интервюто от страна на респондента. Вторият въпрос е по-експертен, тъй като се предполага, че вече е създадена нагласа за разсъждаване върху по-специализиран контекст. Той изисква по-прецизни съждения и интелектуално усилие. Третият въпрос се базира на заглавие на литературна творба и в такъв смисъл е по-олекотен откъм терминология и дава възможност за по-асоциативен отговор. Четвъртият въпрос, който всъщност е сърцевината на въпросника, е зададен пределно опростено, за да се получи недвусмислен отговор. На този етап на интервюто респондентът е предразположен достатъчно от предходните въпроси и се предполага, че ще даде максимално ценен за целите на дисертацията отговор. Последният въпрос също е опростен по форма, тъй като се отчита вероятно настъпващата умора у респондента. Той има функцията на заключителен, което се подсилва от прогностичната му тематика.

Описаният прогрес на въпросите и тяхното разнообразие като съдържание и форма са съобразени както с целите на интервюто, така и с това респондентът да е в „интелектуална кондиция“ през цялото време, да се избегне даването на формални и клиширани отговори, както и внушаването на определени нагласи и отношение.

При отговарянето на въпросите от респондентите се очаква да извършат следните дейности: оценяване, самооценяване, прогнозиране, при които се осъществяват познание и самопознание, анализиране и обобщаване на опит, даване на експертно мнение.

9. Интервюто – спомагателен метод на метода на анкетата в дисертацията „Комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените“

Както става ясно от гореизложения анализ на въпросите, тяхната структура, съдържание и цели са внимателно обмислени и насочени към една обща цел: изясняване на взаимовръзките между мобилността на учените, научната комуникация и научната продуктивност. За разлика от анкетата, изработена към същата дисертация, при този метод задачата да се потвърди или отхвърли формулираната в дисертацията хипотеза, не е толкова експлицитно представена. Това се дължи на спомагателната функция, отредена на метода на интервюто в тази дисертация – с него не се преследва широка представителност, а по-персонализиран, по-нестандартен, по-свободен и многоизмерен поглед върху проблематиката на дисертацията, който да допълни по-стандартизирания и обхванат метод на анкетата. По този начин се цели изграждането на точна, но и многоаспектна картина на тази проблематика.

ИНТЕРВЮ

към дисертация на тема: „Комуникационен модел за трансфер на знания при мобилност на учените“

1. Според гениалната мисъл на нашия национален герой Васил Левски „...времето е в нас и ние сме във времето; то нас обръща и ние него...“. Днешното време повече от всякога ни „обръща“, като ни поставя в условията на глобализация, вездесъщи комуникации, физическа и виртуална мобилност. Като учен, открили ли сте свой начин да „обръщате“ времето – начин в тези условия успешно да комуникирате научно знание и да го създавате?
2. В книгата си „Граждани отвъд местата“ културния антрополог Ивайло Дичев говори за белезите на постмодерната епоха – подвижност на индивида от топос към топос, преодоляване на териториалност и граници. При това се получава едно множение на „жизнените потоци, едно усилие за съвместяване на паралелни животи“. Присъстват ли във Вашето ежедневие на учен такава подвижност и множение на жизнените потоци и как се отразяват на научната Ви продуктивност?
3. Ако перифразираме заглавие на големия американски писател Рей Бредбъри, поне в някакъв етап научното творчество е „занимание самотно“, тоест тайнство. Съгласни ли сте с тази констатация и как се съчетава тя със съвременната научна работа, характеризираща се с висока интензивност на комуникацията между колеги и съмишленици, екипна работа и сътрудничество?
4. В ролята си на преподавател, научен ръководител и наставник какъв модел на успешно комуникиране и създаване на знание препоръчвате в условията на съвременната интензивна мобилност на учените? Как вдъхновявате студентите и младите учени за творческа работа?
5. Според прогнозата на Кристин Лагард, президент на Европейската централна банка, пандемията на коронавирус „ще промени дълбоко световната икономика към повече (...) дигитализация и по-съвременни начини на работа“. Как виждате тези промени в областта на научната работа – глобално, във Вашето научно звено, лично за Вас?